

elterjedése? A vita során elhangzottak olyan vélemények, hogy a giccs voltaképpen szálláscsinálója az igazi értékeknek. Talán nem is alaptalan az az elgondolás, hogy adott körülmények között a giccs a szükséges rossz szerepét tölti be, kialakít olyan szellemi igényeket, amelyeket aztán tovább lehet fejleszteni a fércmunkák teljes megtagadásáig.

A magasrendű művészi értékek nagyarányú behatolása a széles néptömegek soraiba összefügg a tömegkommunikációs eszközök — a mass media — térhódításával. A film, a rádió és a televízió elsősorban, de nem kevésbé a nagy példányszámú kommersz irodalom is, főképpen az emberek munka utáni felüdülését, kikapcsolódását és szórakozását kívánják szolgálni, ami gyakorta giccses produciók terjesztéséhez vezet, és rászoktatja a közönséget a passzív szellemi élvezetekre. A televízió számos műsora arra törekszik, hogy lekösse a nézőt, anélkül, hogy teljesen igénybe vennie mint esztétikai subjektumot — állapította meg Cesar Radu, aki arra is figyelmeztetett, hogy jelenleg a tévé néző rá van utalva arra, hogy azt a műsort nézze, amit éppen szabad ideje alatt sugároznak, függetlenül attól, hogy milyen a hangulata és lelkiállapota.

A művészi alkotások egészéhez viszonyítva a giccs fajsúlya csökkent, ellenben megnövekedett szennyező hatása. De ezt korántsem lehet a technika rovására írni. Nem a tömegkommunikációs eszközök, hanem helytelen felhasználásuk a hiba forrása — állította Jánosi János. Nem osztozik ebben a véleményében Cesar Radu, aki szerint kimutatható a mass media és a giccs közötti affinitás. Tudatosítani kell ezt a „rokonságot” — vélekedett —, másként nem lehet leküzdeni a káros hatásokat. Majd elválik, melyikőjüknek ad igazat a jövő.

KOVÁCS JÁNOS

SZOVJETUNIÓ

Magyar irodalom orosz nyelven

Négy szovjet könyvkiadó példásan összehangolt, az újabb magyar irodalmat is közelről érintő vállalkozásáról számolhatunk be az olvasónak. Az utóbbi években a klasszikusok (Jókai, Mikszáth, Móricz, Petőfi) mellett egyre sűrűbben megjelenő mai magyar költők, írók munkásságát bemutató kötetek után, egy méltán népszerű sorozat, a szocialista országok irodalmát reprezentáló tizenöt kötetes kiskönyvtár-sorozat részeként jelennek meg orosz nyelven a mai magyar irodalmat képviselő művek. A bolgár, csehszlovák, NDK-beli írók művei után most a magyar irodalmat áttekintő sorozat következik. Eddig két kötetet köszönhetünk, egy lírai és egy prózai antológiát. Mielőtt részletesebben is ismertetnénk az eddigi köteteket, nézzük meg közelebbről, hogy milyen műveket ismerhetnek meg a sorozatban a szovjet olvasók. Még ez év folyamán a könyvesboltokba kerül egy újabb antológia: a Mai magyar drámák. Ezenkívül három szerzőnk önálló kötetével ismerkedhetnek az olvasók, illetve a már korábban ismertekkel újra találkozhatnak a sorozat keretében. Gondolunk itt elsősorban Illés Béla kötetére, bár a Kárpáti rapszódia mellett eddig még oroszul nem publikált elbeszélések is megjelennek. Ez évben jelenik meg Déry Tibor Fefelet és Németh László Égető Eszter című regénye. 1975-ben tovább folytatódik a sorozat. Ekkor lát napvilágot Darvas József kötete, amelyben a Részeg eső és a Haragos kút található. Illyés

Gyulától szintén egy kötetben olvashatjuk — kissé szokatlan párosítás — a Puszták népe és az Ebéd a kastélyban mellett Kegyenc című drámáját. (A Puszták népe itt jelenik meg először orosz nyelven.) Sor kerül továbbá Nagy Lajos kötetére; benne lesz A tanítvány című regénye és novelláinak legjava. Szabó Páltól a Talpalatnyi föld, Veres Pétertől pedig egy bővebb válogatás lát napvilágot. A sorozat zárószakaszában sor kerül egy Mesterházi Lajost bemutató kötetre, egy elbeszélőgyűjtemény és egy olyan mű kiadására, amely az elkövetkező egy-másfél év termését reprezentálja majd.

A kiadók elérkeztek a *betakarítás* időszakához. (És itt eddig csak az orosz nyelvű kiadásokról volt szó.) A háborút követő időszakban a szovjet kiadók 930 magyar könyvet jelentettek meg 34 nyelven, amelyeknek a példányszáma 33, azaz harminchárommillió. Egyedül Petőfi versei az elmúlt évben hat köztársaság nyelvében jelentek meg: oroszul, örményül, grúzul, lettül, ukránul és észtül.

Végezetül írjuk ide a fent ismertetett 15 kötetes kiskönyvtárat megjelentető négy könyvkiadó nevét: Hudozsesztvennaja knyiga, Progressz, Iszkussztivo, Molodaja gvargyija. És ne feledkezzünk meg a sorozat szerkesztőiről sem. Van közöttük ismert költő, még ismertebb regényíró, kitűnő műfordító, de leginkább egy közös vonás jellemzi őket: a magyar irodalmat kitűnően ismerő és népszerűsítő írók, név szerint: K. Boneckij, V. Hanicsev, Sz. Ivanyko, J. Krossz, R. Rozsgyesztvenszkij, O. Rosszijanov, I. Szalimon, K. Szimonov, J. Szkrobinec.

Mielőtt a sorozatban megjelent prózaantológiáról szólnánk (Szovremennüje vengerszkije povesztji — Mai magyar kisregények), feltétlenül meg kell említenünk egy másik gyűjteményt, amely sorozaton kívül ugyan, de azonos címmel jelent meg 1972-ben. Így teljes képet nyerhetünk a szovjet kiadók szándékáról, hogy az utóbbi húsz év prózatermésének legjavát — ezen belül is a legjobb kisregényeket — hozzáférhetővé tegyék egy sokmillió olvasótábor számára.

A Hudozsesztvennaja lítyeraturánál 1972-ben megjelent kötet szerkesztője E. Malihana, ő írta az előszót is. Őt olyan kisregényt találunk a gyűjteményben, amelyek kötetben itt jelennek meg először (Illyés Gyula Ebéd a kastélyban című művét korábban közölte az Inosztrannaja lítyeratura című moszkvai világirodalmi folyóirat). Illyés művén kívül szerepel még Illés Endre Történet a szerelemről és a halálról, Tamási Áron Szírom és boly, Sarkadi Imre A gyáva című írása, Galambos Lajostól pedig a Görög történet.

Nem ez a legjobb alkalom műfaj történeti és műfajelméleti kérdések megvitatására, de amit Malihana bevezetőjében a kisregény műfaji sajátosságairól, a magyar prózairodalomban elfoglalt helyéről mond, mindenképpen figyelemreméltó. Véleménye szerint a magyar próza történetében a kisregény mindig is fontos szerepet játszott, az utóbbi negyedszázadban pedig vezető szerephez jutott. S ezt a szerepét csak úgy tudta betölteni, hogy műfaji sajátosságainál fogva az elbeszélés és a regény között helyezkedik el, egyesítve és újjáteremtve „testvéröccsének” — az elbeszélésnek és „idősebb testvérének” —, a regénynek műfaji jellegzetességeit.

Ennek a sokirányú, a műfaj történeti és elméleti sajátosságait is figyelő magatartásnak köszönhető, hogy nem egészen két év alatt két olyan kisregénygyűjtemény jelent meg orosz nyelven, amelyek méltóan reprezentálják az elmúlt negyedszázad magyar prózairodalmát.

Az egyik ezek közül, mint fentebb említettük, a mai magyar irodalmat tizenöt kötetben bemutató sorozat részeként. A gyűjteményben szereplő művek és szerzők: Tersánszky Józsi Jenő: Egy kéziköcsi története; Fekete Gyula: Az orvos halála; Sánta Ferenc: Húsz óra; Cseres Tibor: Hideg napok; Dobozy Imre: Kedd, szerda, csütörtök. Ellentétben a másik kisregény-antológiával, itt olyan írásokat találunk, amelyek korábban már megjelentek különböző kiadványokban vagy önálló kötetként; Tersánszky Józsi Jenő műve például egy előkelő és népszerű sorozat, a Külföldi kisregények köteteként egy másik kisregényével, az Egy cezruza történetével együtt. A Hideg napokat és a Húsz órát közben filmen is láthatta a szovjet közönség.

A sorozat másik, eddig megjelent kötete, a Mai magyar költészet (Szovremen-naja vengerszkaja poezija). A prózához hasonlóan, itt is szólnunk kell néhány szót az előzményekről. 1972-ben a Molodaja gvargyija kiadónál jelent meg A világ fiatal költői sorozat keretében a Magyarország fiatal költői című lírai antológia. Ebben 25 költő több mint hetven, az újabb gyűjteményben pedig 36 költő majd kétszáz versét olvashatja az oroszul tudó olvasó. A fiatal költők antológiáját Kor-mos István szerkesztette, Robert Rozsgyesztvenszkij írt hozzá előszót, az utóbbit pedig Oleg Rosszijanov és Szabolcsi Miklós; az előszó szintén Szabolcsi Miklós munkája. A kötetben szereplő 36 költő névsora: Áprily Lajos, Benjámín László, Váci Mihály, Vas István, Weöres Sándor, Garai Gábor, Hidas Antal, Devecseri Gábor, Györe Imre, Jékely Zoltán, Zelk Zoltán, Illyés Gyula, Jobbágy Károly, Kassák Lajos, Ladányi Mihály, Lányi Sarolta, Mezei András, Nagy László, Nemes Nagy Ágnes, Papp Lajos, Pilinszky János, Rab Zsuzsa, Rákos Sándor, Rónay György, Szécsi Margit, Takáts Gyula, Fodor András, Csanádi Imre, Csorba Győző, Csoóri Sándor, Simon István, Sípos Gyula, Somlyó György, Erdélyi József, Juhász Ferenc, Jankovich Ferenc.

Szabolcsi Miklós bevezető tanulmányában fölvezetja a magyar líra fő vonu-latait, megpróbálja érzékeltetni a költői világképek sokszínűségét, gazdagságát, és föl hívja a figyelmet arra, hogy különbséget kell tennünk két megfogalmazás kö-zött, mert nem ugyanazt jelenti a *magyar szocialista költészet* és a *szocialista Magyarország költészete*. Az utóbbi sokkal tágabb fogalom, mert magában fog-lalja a legkülönbözőbb világképű és világszemléletű költőket. De sokszínű ez a költészet a költői kifejezőeszközöket és a hagyományhoz való viszonyukat tekintve is. Közös viszont mindegyikben az országhoz, a hazához való kötődés.

A fordítók közül nehéz lenne bárkit is kiemelni, de Jurij Levitanszkij Ju-hász-fordításairól mégis szólnunk kell. Külön tanulmányt érdemelne — reméljük akad majd vállalkozó —, ahogy Juhász Ferenc látomásos világához, annak képi és nyelvi eszközeihez megtalálta mindig a lehető legjobb megoldást és meg tudta őrizni a Juhász-versek szellemét. Három nagy lélegzetű Juhász Ferenc-verssel ismerkedhet meg a szovjet olvasó Jurij Levitanszkij kítűnő tolmácsolásában (Ba-bonák napja, csütörtök, amikor a legnehezebb; Az éjszaka képei; Tűzliliom az éjszakában).

BALLA GYULA

